

Formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: pdo/ umw/ aszw/ ls, *30 lat temu Pomarańczowa Alternatywa zorganizowała happening „Święto Garneków”*, 1.04.2017 r., dostępny w internecie: dzieje.pl [dostęp 12.05.2020 r.].
- Źródło: *Po lokalnych referendach...*, 23.09.2013 r., dostępny w internecie: polskieradio24.pl [dostęp 12.05.2020 r.].
- Źródło: Aleksandra Gruszczyńska, *Referendum w Szwajcarii: odrzucono pomysł dochodu gwarantowanego*, 5.06.2016 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 12.05.2020 r.].

- Źródło: Ireneusz Walencik, *Obywatelskie projekty ustaw Sejm zostawił na koniec kadencji*, 8.09.2011 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 12.05.2020 r.].
- Źródło: *Komisja trójstronna*, dostępny w internecie: dialog.gov.pl [dostęp 7.05.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 7.05.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 7.05.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa z dnia 15 września 2000 roku o referendum lokalnym*, 15.09.2000 r., dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 12.05.2020 r.].
- Źródło: (...), dostępny w internecie: pracodawcy.pl [dostęp 12.05.2020 r.].

Formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym

Źródło: Daria Shevtsova, domena publiczna.

Współczesne demokracje przedstawicielskie oparte są na wzajemnych relacjach między społeczeństwem obywatelskim (świadomymi swoich praw i obowiązków obywatelami) a wybranymi przez nich przedstawicielami, którzy podejmują decyzje w imieniu społeczeństwa. W XIX wieku Alexis Tocqueville podkreślał, że najważniejsza dla funkcjonowania demokracji jest współpraca między obywatelami. Wskazywał na działanie małych społeczności na terenie Stanów Zjednoczonych, podkreślając rolę stowarzyszeń lokalnych dla budowy poczucia wzajemnej odpowiedzialności za siebie, najbliższą okolicę i państwo, w którym żyli. Zwracał uwagę na potrzebę tworzenia świadomości społecznej jako podstawy funkcjonowania państwa demokratycznego.

Na podstawie jego wskazań można stwierdzić, że demokracja jest raczej zadana niż dana, że wymaga świadomego zaangażowania szerokich mas społecznych w kształtowanie relacji obywatele-władza, pociągania rządzących do odpowiedzialności za podejmowane decyzje i prawnych możliwości ich odwoływania, jeśli nie wykonują właściwie swoich obowiązków. We współczesnych państwach demokratycznych istnieją różne mechanizmy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym i ich możliwości wpływu na władzę i życie społeczne. Czy wiesz, jaki ty możesz mieć wpływ?

Twoje cele

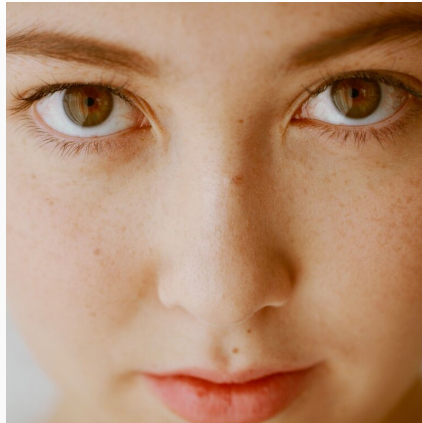
- Zdefiniujesz pojęcie partycypacji politycznej.

- Scharakteryzujesz różne formy partycypacji politycznej.
- Ocenisz znaczenie partycypacji dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego.

Dla zainteresowanych

**Czynniki sprzyjające
powstaniu
społeczeństwa
obywatelskiego. Prawa
człowieka**

**Czynniki sprzyjające
powstaniu
społeczeństwa
obywatelskiego.
Podmiotowość**

**Czynniki sprzyjające
powstaniu
społeczeństwa
obywatelskiego. Kultura
polityczna i aktywność
obywatelska**

**Czynniki sprzyjające
powstaniu
społeczeństwa
obywatelskiego.
Emancypacja**

**Społeczeństwo
obywatelskie w teorii
i praktyce badawczej**

**Obywatelskie
nieposłuszeństwo**

**Jakie czynniki kształtują
aktywność obywatelską?**

**Geneza społeczeństwa
obywatelskiego**

**Współczesne koncepcje
społeczeństwa
obywatelskiego**

Przeczytaj

Jedną z najbardziej rozpowszechnionych form **partycypacji** w życiu publicznym jest udział w wyborach. Obywatele w państwach demokratycznych mają możliwość wyboru swoich przedstawicieli, kreowania parlamentu oraz wyboru władzy wykonawczej, czyli najczęściej prezydenta. Prawo wyborcze przysługuje wszystkim obywatelom. Dzielimy je na czynne i bierne.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wybory są ważnym elementem demokracji, ponieważ dają społeczeństwu kontrolę nad osobami sprawującymi władzę. Aby można było uznać je za wolne i demokratyczne, muszą spełniać ściśle określone reguły. Są one zapisane w prawie państw demokratycznych, zawarte w ustawach nazywanych kodeksami wyborczymi lub ordynacjami wyborczymi. Regulują one zasady:

- tworzenia i działalności komitetów wyborczych;
- finansowania, prowadzenia oraz rozliczania kampanii wyborczych;
- zgłaszania kandydatów;
- sposobu przeliczania głosów na mandaty, co ma szczególne znaczenie w wyborach parlamentarnych.

Po każdym powszechnym głosowaniu powinna zostać potwierdzona ważność wyborów do sejmu i senatu oraz ważność wyboru Prezydenta RP. W Polsce zajmuje się tym Sąd Najwyższy. Obywatele dysponują prawem zgłoszenia protestu. Podstawę do wniesienia protestu może stanowić dopuszczenie się przestępstw przeciwko wyborom, naruszenie przepisów ustawy dotyczących:

głosowania

Sytuacja, w której jesteśmy przekonani, że głosy w naszym okręgu zostały źle policzone lub nie zostały spełnione warunki tajności głosowania.

ustalenia wyników wyborów

Sytuacja, kiedy nie jesteśmy przekonani, czy sposób, w jaki nasze głosy zostały przeliczone na mandaty, jest zgodny z funkcjonującą w systemie wyborczym formułą przeliczania głosów na mandaty.

ustalenia wyników głosowania

Sytuacja, kiedy nie jesteśmy pewni, czy głosy zliczone ze wszystkich komisji zostały prawidłowo zsumowane.

W każdym z powyższych przypadków każdy obywatel może złożyć protest wyborczy. W zależności od jego wiarygodności, Sąd Najwyższy może nakazać ponowne przeliczenie głosów lub sprawdzenie prawidłowości podziału mandatów. W polskim prawie występuje instytucja [męża zaufania](#). Są to osoby reprezentujące różne komitety wyborcze, które mają prawo przyglądania się pracy komisji wyborczych i weryfikowania ich wyliczeń. We współczesnych demokracjach wybory są przede wszystkim równe i powszechne. Jednak ważnym ograniczeniem powszechności jest [cenzus](#) wieku i posiadanie praw obywatelskich. W wyborach pojawiały się również inne cenzusy.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zastanów się, które z powyższych cenzusów miały charakter wykluczający. Przypomnij sobie, jakie znaczenie dla oceny uczestnictwa obywateli w życiu publicznym ma frekwencja wyborcza.

Bardzo ważnymi formami partycypacji obywateli w życiu publicznym są również [referenda](#) i [plebiscyty](#). We współczesnych państwach demokratycznych idea referendum jest oceniana różnie. Są państwa, w których referenda nie są przeprowadzane z obawy przed wzrostem znaczenia partii populistycznych i nieprzemyślanymi decyzjami obywateli podejmowanymi pod ich wpływem. Demokracja jest systemem politycznym wymagającym wiedzy i odpowiedzialności zarówno od rządzących, jak i od społeczeństwa. W państwach o ustabilizowanej demokracji, gdzie społeczności są przygotowane do współdecydowania i zdają sobie sprawę z wpływu takich decyzji na życie jednostki, referenda są przeprowadzane, ale jedynie w Szwajcarii stanowią one jedną z form częstego podejmowania decyzji. We współczesnych państwach demokratycznych występują różne rodzaje referendów.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Formą referendum są również plebiscyty. Rozpisuje się je w sytuacji sporów granicznych. Kiedy rządy dwóch państw nie potrafią ustalić granic po konflikcie zbrojnym, mogą zwrócić się do zamieszkującej sporne tereny ludności. O przynależności państwowej decydują uczestniczący w plebiscycie obywatele. Podjęta przez nich decyzja jest obligatoryjna dla rządów obu państw oraz instytucji międzynarodowych.

Z powyższych schematów wynika, że referenda i plebiscyty to formy demokracji bezpośredniej, które angażują wszystkich obywateli w życie publiczne. Ich celem jest konsultowanie decyzji politycznych przez władze państwowe, ale równocześnie włączenie

obywateli we współdecydowanie i współodpowiedzialność za losy państwa. Dlatego istotne jest, aby referenda były przeprowadzane wśród obywateli świadomych swoich praw i odpowiedzialności za podejmowane decyzje.

Oceń znaczenie referendów dla budowania społeczeństwa obywatelskiego w państwach demokratycznych.

Obywatele państw demokratycznych mają również inne możliwości wpływania na decyzje rządzących. Należą do nich:

inicjatywa ludowa

Prawo ustalonej w kodeksie wyborczym minimalnej liczby obywateli do zgłoszenia własnych propozycji zmian w prawie.

weto ludowe

Prawo obywateli do wyrażenia sprzeciwu wobec ustaw uchwalanych przez parlament. Polega ono na tym, że na wniosek określonej grupy obywateli domagających się zniesienia lub przyjęcia jakiegoś przepisu jest przeprowadzane referendum. Obecnie instytucja ta nie jest zbyt popularna, występuje m.in. w Szwajcarii i niektórych stanach USA.

recall

Prawo obywateli do odwoływania urzędników pochodzących z wyborów powszechnych. Do odwołania wystarczy zebranie odpowiedniej liczby podpisów (np. 1/3 mieszkańców danego okręgu). *Recall* dotyczy najczęściej władz lokalnych. Obecnie ta instytucja występuje m.in. w niektórych stanach USA oraz państwach Ameryki Południowej.

Zastanów się, które z powyższych rozwiązań prawnych istnieje w Polsce, a które twoim zdaniem należałoby wprowadzić.

Na poziomie lokalnym, poza wyrażeniem swojego stanowiska w referendach samorządowych, obywatele mają możliwość wpływu na wykorzystanie części budżetu gminy dla wspólnego dobra. Tego typu inicjatywę nazywamy **budżetem obywatelskim**. Tym nieformalnym zwrotem określamy wydzieloną część budżetu samorządu terytorialnego – wyznaczona odgórnie kwota wydatków, o której przeznaczeniu decydują obywatele. Projekty wykorzystania tych sum mogą być zgłaszane przez społeczności lokalne

(indywidualnie lub przez odpowiednie organizacje). Idea budżetu obywatelskiego wpisuje się w koncepcję społeczeństwa obywatelskiego i nadzoru publicznego. Projekty związane z realizacją budżetu obywatelskiego mogą dotyczyć budowy placów zabaw, porządkowania miejsc zielonych czy ograniczeń prędkości mających poprawić bezpieczeństwo mieszkańców. Głosowanie nad projektami odbywa się w ściśle określonym terminie z wykorzystaniem łączy internetowych lub w tradycyjny sposób przez zbieranie podpisów.

Zasady kształtowania podstaw prawnych budżetu obywatelskiego:

- zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy prawa do zgłaszania projektów do budżetu obywatelskiego;
- ograniczenie weryfikacji zgłoszonych projektów wyłącznie do kryteriów formalnych, tj. zgodności z przepisami prawa;
- wprowadzenie procedury quasi-referendum budżetowego, tj. głosowania otwartego dla wszystkich mieszkańców gminy nad uprzednio zgłoszonymi projektami;
- zagwarantowanie – obok głosowania – konsultacji i deliberacji nad zgłoszonymi projektami, a także konsultacji tej części budżetu gminy, która nie podlega rozdysponowaniu w procedurze budżetu partycypacyjnego;
- zabezpieczenie przed fasadowym charakterem procedury budżetu partycypacyjnego, tj. przede wszystkim wprowadzenie minimalnej, procentowej części wydatków, która w tym trybie ma być rozdysponowana.

Sprawdź, czy w twojej gminie funkcjonuje budżet obywatelski. Zaproponuj projekt w ramach finansowania przez gminę.

We współczesnych państwach demokratycznych obywatele mogą wpływać również na działania władz poprzez członkostwo w partiach politycznych lub związkach zawodowych. Przynależność do tych organizacji jest dobrowolna, a ich członkowie mają bezpośredni wpływ na decyzje podejmowane przez rząd. Partie polityczne uczestniczą w sprawowaniu władzy. Ich przedstawiciele wchodzi w skład rządu lub opozycji i mają bezpośredni wpływ na decyzje polityczne. Będąc członkami rządu, ponoszą również za te decyzje odpowiedzialność. Opozycja w ustabilizowanych demokracjach kształtuje alternatywne programy polityczne, ale równocześnie współpracuje z rządzącymi w sytuacjach kryzysowych lub przez podejmowanie decyzji długofalowych.

“ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych

Art. 1

1. Partia polityczna jest dobrowolną organizacją, występującą pod określoną nazwą, stawiającą sobie za cel udział w życiu publicznym poprzez wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej.
2. Partia polityczna może korzystać z praw wynikających z ustaw po uzyskaniu wpisu do ewidencji partii politycznych.

Art. 2

1. Członkami partii politycznych mogą być obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli 18 lat.
2. Zakaz przynależności do partii politycznych określają odrębne ustawy.

Art. 3

Partia polityczna opiera swoją działalność na pracy społecznej członków; do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników.

Art. 4

Organy władzy publicznej są obowiązane do równego traktowania partii politycznych.

Art. 5

Partiom politycznym zapewnia się dostęp do publicznej radiofonii i telewizji na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

Art. 6

Partie polityczne nie mogą wykonywać zadań zastrzeżonych w przepisach prawa dla organów władzy publicznej ani zastępować tych organów w wykonywaniu ich zadań.

Art. 7

Partia polityczna nie może posiadać jednostek organizacyjnych w zakładach pracy.

Sprawdź w Konstytucji RP, kiedy sąd może nie zarejestrować partii politycznej.

Inna jest rola związków zawodowych. Pierwsze związki powstały w XIX wieku. Ich celem była i jest obrona praw pracowniczych. W prawie polskim związki zawodowe definiowane są jako dobrowolne i samorządne organizacje powołane do reprezentowania interesów ludzi pracy.

“ Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych

Art. 1

1. Związek zawodowy jest dobrowolną i samorządną organizacją ludzi pracy, powołaną do reprezentowania i obrony ich praw, interesów zawodowych i socjalnych.
2. Związek zawodowy jest niezależny w swojej działalności statutowej od pracodawców, administracji państwowej i samorządu terytorialnego oraz od innych organizacji.
3. Organy państwowe, samorządu terytorialnego i pracodawcy obowiązani są traktować jednakowo wszystkie związki zawodowe.

Źródło: Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 7.05.2020 r.].

Zgodnie z treścią ustawy przedstawiciele związków zawodowych uczestniczą w spotkaniach z przedstawicielami administracji publicznej w ramach Rady Dialogu Społecznego, w czasie których podejmowane są decyzje dotyczące tymczasowych problemów i sposobów ich rozwiązywania. Rada Dialogu Społecznego zastąpiła Trójstronną Komisję ds. Społeczno-Gospodarczych.

Przedstawiciele związków zawodowych mogą również brać udział w opiniowaniu projektów ustaw pracowniczych. Rola związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych jest znacząca. To ich przywódcy podejmują decyzje strajkowe, które mogą zagrozić stabilności rządu.

Sprawdź, które z central związkowych działających w Polsce są członkami Rady Dialogu Społecznego.

Słownik

cenzus wyborczy

ograniczenie w prawie wyborczym wobec służby wojskowej, administracyjnej, publicznej etc., relatywne do określonej grupy społeczeństwa

mąż zaufania

w instytucjach demokratycznych osoba ciesząca się zaufaniem ogółu, czuwająca nad rzetelnością przebiegu zgromadzeń, zebrań bądź wyborów

partycypacja

uczestnictwo obywateli w życiu społecznym, publicznym i politycznym

plebiscyt

wyrażenie, poprzez głosowanie, woli ludności w sprawie przyłączenia spornego terytorium do któregoś z istniejących państw lub utworzenia nowego, niezależnego państwa

referendum

forma głosowania o charakterze powszechnym, najbliższa ideałowi demokracji bezpośredniej, w której udział mogą brać wszyscy obywatele uprawnieni do głosowania; w czasie referendum obywatele całego państwa lub jego części wyrażają swoją opinię w kwestii poddawanej głosowaniu

weto ludowe

wyrażenie sprzeciwu wobec rozwiązań istniejących w obowiązującym systemie prawa

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją multimedialną, a następnie wykonaj zadania.

Formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym

Źródło: CC 0.

1

Petycja

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

Artykuł 63

Każdy ma prawo składać petycje, wnioski i skargi w interesie publicznym, własnym lub innej osoby za jej zgodą do organów władzy publicznej oraz do organizacji i instytucji społecznych w związku z wykonywanymi przez nie zadaniami zleconymi z zakresu administracji publicznej. Tryb rozpatrywania petycji, wniosków i skarg określa ustawa.

Czy zdarzyło ci się podpisać kiedyś petycję?
Czego ona dotyczyła? Kto był inicjatorem zbierania podpisów?

2

Petycje są formą bezpośredniego uczestnictwa obywateli w procesie sprawowania władzy. Zgodnie z art. 63 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej każdy ma prawo składać petycje. Przedmiotem petycji może być żądanie, w szczególności zmiany przepisów prawa, podjęcia rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego, mieszczących się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji.

3

Pikieta pracowników szpitala w 2011 r.
Źródło: Keres 40, CC BY-SA 4.0.

Pikieta

W jakich sprawach obywatele organizują pikiety? Czy w twojej miejscowości urządzono kiedyś pikiety?

4

Aktywna forma protestu obywateli w sprawie publicznej lub politycznej. Pikieta charakteryzuje się statyczną formą (uczestnicy stoją w miejscu lub chodzą w kółko). W czasie

pikiety przedstawiane są hasła i żądania wobec władz lub instytucji publicznych.

5

Manifestacje przed budynkiem parlamentu
w Ekwadorze, 2013

Źródło: Hugo Ortiz Ron/Asamblea Nacional del Ecuador,
CC BY-SA 2.0.

Manifestacja

Z jakich powodów organizowane są manifestacje? Jaki charakter mogą mieć tego rodzaju zgromadzenia?

6

Zgromadzenie publiczne, czyli co najmniej 15 osób, które zbierają się, aby wspólnie obradować lub wyrazić wspólne stanowisko. Zgromadzenie publiczne odbywa się na otwartej przestrzeni (np. na placu, przed budynkiem itp.), dostępnej dla innych – niekoniecznie znanych nam – osób, które chciałyby się przyłączyć lub posłuchać, co organizatorzy i uczestnicy manifestacji mają do powiedzenia.

Happening zorganizowany w Polsce przez
studencki teatr Alma Alter z Bułgarii
Źródło: Petra Irrenwald, CC BY-SA 3.0.

Happening

Po co organizowane są happeningi? Czy jest to działalność tylko artystyczna? Jaki cel mógł przyświecać organizatorom happeningu przedstawionego na zdjęciu?

8

Forma działań parateatralnych, polegająca na sprowokowaniu pewnych zdarzeń, działań, procesów. Organizatorzy happeningu swym zachowaniem zwykle dążą do wywołania oczekiwanych zachowań widzów, którymi mogą być np. przypadkowi przechodnie. Zachowaniem najbardziej pożądanym jest włączenie się świadków zdarzenia do rozgrywającej się akcji. Zwykle tematem takich przedsięwzięć są różne treści symboliczne, poprzez które organizatorzy chcą zwrócić uwagę na ważne problemy społeczne i zachęcić obywateli do zainteresowania się nimi.

Strajk okupacyjny pracowników Wydziału Wydawniczego Związku Nauczycielstwa Polskiego w siedzibie ZNP w Warszawie we wrześniu 1937 r.

Źródło: domena publiczna.

Strajk

Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych

Art. 17. Istota i warunki ogłoszenia strajku

1. Strajk polega na zbiorowym powstrzymaniu się pracowników od wykonywania pracy w celu rozwiązania sporu dotyczącego interesów wskazanych w art. 1.

W jakich sytuacjach obywatele podejmują strajk? Jakie znasz formy strajku?

10

Przykładowe formy strajku

Strajk okupacyjny

Strajk okupacyjny ma miejsce, gdy protestujący zajmują określony teren (np. budynki), paraliżując pracę zakładu.

Strajk włoski

Forma protestu polegająca na skrupulatnym wykonywaniu obowiązków służbowych przez pracowników, skutkującym znacznym obniżeniem szybkości i wydajności pracy. W wielu sytuacjach dochodzi do pozorowania wykonywania pracy. Spowolnienie tempa pracy zazwyczaj nie jest usprawiedliwione warunkami technicznymi, środowiskowymi (upały, wilgotność), organizacyjnymi w procesie produkcji, a także złym samopoczuciem psychomotorycznym pracownika. Pracownicy, którzy protestują, pozorują wykonywanie pracy lub wykonują tylko niektóre czynności.

Polecenie 2

Uzupełnij mapę myśli o przykłady konkretnych strajków, zgromadzeń i petycji. Informacji poszukaj w dostępnych źródłach.

- formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym
 - petycja
 -
 - strajk
 - okupacyjny
 -
 - włoski
 - zgromadzenie
 - manifestacja
 -
 - pikieta
 -
 - happening
 -

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Oceń znaczenie partycypacji obywatelskiej dla budowy społeczeństwa obywatelskiego.

Ćwiczenie 2

Przedstaw, która z form partycypacji obywatelskiej jest twoim zdaniem najbardziej skuteczna.

Ćwiczenie 3

Zaproponuj zorganizowanie happeningu na wybrany przez siebie temat społeczno-polityczny.

Ćwiczenie 4

Napisz petycję.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż, z którymi formami demokracji bezpośredniej można spotkać się w Polsce.

☐

weto ludowe

☐

referendum

☐

obywatelska inicjatywa ustawodawcza

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj ćwiczenie.

Wyniki referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej

Label : za

Value : 77,5%

Label : przeciw

Value : 22,6%

Oprac. na podst.: *Wyniki referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej*,
commons.wikimedia.org [online, dostęp: 11.05.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wskaż, jakiego referendum wyniki zostały zaprezentowane.

☐ ustawodawczego

☐ konstytucyjnego

☐ akcesyjnego

☐ ogólnokrajowego

Materiał źródłowy do zadań 3 i 4.

((pdo/ umw/ aszw/ ls

30 lat temu Pomarańczowa Alternatywa zorganizowała happening „Święto Garnków”

„Kilka miesięcy wcześniej przygotowałem garnki, które były wykonane z papieru. Maszerując w stronę pl. Grunwaldzkiego, założyliśmy na głowy odwrócone garnki. Chcieliśmy w ten sposób pokazać, że wielu ludzi ma w głowach konsumpcję i że nie warto się ku temu zwracać, bo to przesłania walkę o wolność” – mówił o idei happeningu „Major”.

„Święto Garnków” było pierwszą akcją Pomarańczowej Alternatywy, o której informacja, za sprawą Radia Wolna Europa, przedostała się za żelazną kurtynę. „Informację o zatrzymaniu pochodu przez milicję przekazał Radiu Wolna Europa Józef Pinior” – mówił lider Pomarańczowej Alternatywy.

Źródło: pdo/ umw/ aszw/ ls, *30 lat temu Pomarańczowa Alternatywa zorganizowała happening „Święto Garnków”*, 1.04.2017 r., dostępny w internecie: dzieje.pl [dostęp 12.05.2020 r.].

Ćwiczenie 3

Dokończ zdanie.

Przedstawiona forma aktywności obywatelskiej to...

☐ pikieta.

☐ happening.

☐ strajk.

☐ demonstracja.

Uzasadnij odpowiedź, podając dwa argumenty zawarte w tekście.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij fragment Kodeksu wyborczego obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej – każdemu rodzajowi wyborów przyporządkuj odpowiednią liczbę.

Art. 11. § 1. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) ma:

- 1) w wyborach do Sejmu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy lat;
- 2) w wyborach do Senatu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy lat;
- 3) w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy lat (...).

Ćwiczenie 5

Do każdej formy demokracji bezpośredniej dopasuj jej opis.

referendum

Umożliwia określonej liczbie obywateli uchylene – poprzez głosowanie – obowiązującego aktu prawnego.

obywatelska inicjatywa ustawodawcza

Polega na udzieleniu na urzędowej karcie do głosowania pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na postawione pytanie lub pytania albo na dokonaniu wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami odpowiedzi.

weto ludowe

Umożliwia określonej liczbie obywateli wniesienie projektu ustawy do parlamentu.

Zapoznaj się z tekstami i wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

“ **Ustawa z dnia 15 września 2000 roku o referendum lokalnym**

Art. 55

1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, z zastrzeżeniem ust. 2. 2. Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż $\frac{3}{5}$ liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.

Art. 56

1. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum oddano więcej niż połowę ważnych głosów.

Źródło: *Ustawa z dnia 15 września 2000 roku o referendum lokalnym*, 15.09.2000 r., dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 12.05.2020 r.].

Źródło II

“ ***Po lokalnych referendach...***

O referendum w gminie Janowiec

Czy wójt Janowca w niedzielę (22.09.2013 r.) straci stanowisko?
W referendum dotyczącym jego odwołania uczestniczyło 1407

mieszkańców gminy. W tamtych wyborach oddano 1899 głosów. Teraz odwołania wójta chciało 1310 osób. Oddano 57 głosów przeciw takiej decyzji i 40 głosów nieważnych. Uprawnione do głosowania były 3164 osoby – poinformowała przewodnicząca gminnej komisji ds. referendum.

Źródło: *Po lokalnych referendach...*, 23.09.2013 r., dostępny w internecie: polskieradio24.pl [dostęp 12.05.2020 r.].

Wskaż, czy wójt gminy Janowiec straci swoje stanowisko. Uzasadnij, odnosząc się do wskazanych w tekście danych liczbowych i dwóch przedstawionych przepisów prawnych.

Zapoznaj się z tekstami i wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

((Aleksandra Gruszczyńska

Referendum w Szwajcarii: odrzucono pomysł dochodu gwarantowanego

Helweci odrzucili (...) pomysł dochodu gwarantowanego. Państwo nie będzie wypłacać „za nic” 2500 franków miesięcznie na głowę. 76,9 proc. Szwajcarów zagłosowało na »nie«, a 23,1 proc. za. (...) Inicjator przekonywał, że ta porażka to także zwycięstwo, bo temat został wprowadzony do debaty publicznej.

Źródło: Aleksandra Gruszczyńska, *Referendum w Szwajcarii: odrzucono pomysł dochodu gwarantowanego*, 5.06.2016 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 12.05.2020 r.].

Źródło II

((Ireneusz Walencik

Obywatelskie projekty ustaw Sejm zostawił na koniec kadencji

Na ostatnim posiedzeniu Sejm rozpatrzy propozycję nowelizacji ustawy oświatowej. – To weto ludowe do reformy obniżającej wiek szkolny. Rodzice nie zgadzają się, by ich dzieci obowiązkowo trafiły do szkół, które są na to nieprzygotowane pod wieloma względami – mówi Tomasz Elbanowski, prezes Stowarzyszenia Rzecznik Praw Rodziców. – Podstawowym założeniem jest powrót do zasad sprzed reformy, czyli: obowiązek szkolny dla siedmiolatków i zniesienie obowiązku edukacji pięciolatków wobec powszechnego braku dostępu do przedszkoli.

Źródło: Ireneusz Walencik, *Obywatelskie projekty ustaw Sejm zostawił na koniec kadencji*, 8.09.2011 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 12.05.2020 r.].

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W obu tekstach pojawiają się same formy demokracji bezpośredniej.	☐	☐
Tomasz Elbanowski był jednym z inicjatorów referendum w sprawie reformy edukacji.	☐	☐
Inicjator głosowania w Szwajcarii uważa, że ta forma nie wpływa na zwiększenie partycypacji w życiu obywateli.	☐	☐

Materiał źródłowy do zadań 8–9.

NIE ŚMIEĆ W SIEĆ

Do kanalizacji wyrzucamy setki ton odpadów rocznie.
Prawie każdego dnia ma miejsce przynajmniej jedna awaria.

CO NIE POWINNO TRAFIAĆ DO SIECI

ZATOR ROSNIE W MIĘRE ŚMIECENIA

Wyrzucając resztki jedzenia do sieci kanalizacyjnej, nie tylko przyczyniasz się do tworzenia zatorów, ale też karmisz szachury.

ENTLICEK, PENTLICEK, SIEĆ ZATKAŁ: PATYCZEK

Odpady higieniczne wrzucane do odpływów nie rozpuszczają się w wodzie. Blokując przewody kanalizacyjne, tworzą zatory i powodują awarie.

PROBLEM WISI NA WŁOSKU

Wyrzucanie włosów do odpływów blokuje swobodny przepływ ścieków, ponadto stają się one siedliskiem bakterii i źródłem nieprzyjemnego zapachu.

PIELUSZKA I PĘCIK AWARII DUECIK

Wyrzucanie do sieci niedopałków papierosów i pędzli jednorazowych tworzy zatory. Substancje chemiczne zawarte w papierosach są również szkodliwe dla pożytecznych mikroorganizmów oczyszczających ścieki w oczyszczalni.

OLIWA BYWA ZDRADLIWA

Tłuszcz wlewany do odpływów osadza się na ścianach, zmniejsza ich średnicę i prowadzi do powstawania zatorów.

GDZIE CEGŁA NIE MOŻE, TAM CHOINKA ZATKA

Pozostałości po remontach, znaki drogowe, sprzęty elektroniczne, a nawet choinki – wszystko to trafia do sieci i powoduje awarie.

ŚMIECI Z SIECI, RUROM LŻEJ

Pamiętaj, żeby wrzucać odpady tylko do odpowiednich pojemników na śmieci. Dzięki temu zmniejszy się liczba awarii związanych z kanalizacją i poprawi się stan środowiska naturalnego.

Źródło: Aquanet, 28.08.2019 r., dostępny w internecie: aquanet.pl [dostęp 12.05.2020 r.], tylko do użytku edukacyjnego.

Ćwiczenie 8

Dokończ zdanie.

Powyższa ilustracja przedstawia...

☐ wystąpienie celebrytów.

☐ działania Greenpeace.

☐ program partii politycznej.

☐ kampanię społeczną.

Ćwiczenie 9

Rozstrzygnij, czy problemy przedstawione na ilustracji są w kręgu zainteresowań młodzieży.

Rozstrzygnięcie:

tak

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: W jaki sposób możesz wpływać na decyzje władz?

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

II. Społeczeństwo obywatelskie.

Uczeń:

2) przygotowuje materiał do zamieszczenia w internecie na temat działań indywidualnych lub grupowych w życiu publicznym (np. w wątku publicznym swojego profilu na portalach społecznościowych lub na blogu).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- zdefiniuje pojęcie partycypacji obywatelskiej;
- oceni znaczenie uczestnictwa obywateli w życiu społecznym dla demokratyzacji życia politycznego;
- porównuje różne formy aktywności i ocenia ich znaczenie;
- rozróżnia różne formy zgromadzeń publicznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- analiza tekstu źródłowego;
- dyskusja plenarna.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie zostają poproszeni o zastanowienie się, jakie są właściwe postawy obywateli w państwie demokratycznym. Katalog tych postaw zostaje wypisany na tablicy.
2. Wykorzystując burzę mózgów, klasa wraz z nauczycielem tworzy definicję partycypacji.

Faza realizacyjna

1. Klasa podzielona jest na równoliczne grupy. Każda z grup proszona jest o odnalezienie w sieci ustawy regulującej jedną z form aktywności obywatelskiej. Grupy przygotowują krótką informację na temat definicji tej aktywności i jej uregulowań w polskim prawie.
2. Przedstawiciele grup przedstawiają wyniki swojej pracy pozostałym uczniom. Nauczyciel prowokuje dyskusję na temat najbardziej efektywnej formy aktywności obywatelskiej.

Faza podsumowująca

1. Klasa w ramach podsumowania proszona jest o stworzenie krótkich definicji różnych aktywności i wypisanie ich na tablicy.
2. Wybrana osoba ma podsumować lekcję i ocenić znaczenie aktywności obywatelskich dla funkcjonowania państwa demokratycznego.

Praca domowa:

Sprawdź, czy w twojej gminie istnieje możliwość partycypacji w budżecie obywatelskim. Przygotuj wniosek i go uzasadnij.

Materiały pomocnicze:

A. Antoszewski, R. Herbut, *Demokracje zachodnioeuropejskie*, Wrocław 2007.

Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, (red.) K.A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2007.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Prezentacja multimedialna może posłużyć uczniom jako inspiracja do stworzenia scenek dramatycznych przedstawiających różne formy partycypacji obywatelskiej.